

Тетяна Мартинюк, доктор мистецтвознавства,
професор, завідувач кафедри мистецьких
дисциплін і методик навчання ДВНЗ «Переяслав-
Хмельницький державний педагогічний
університет імені Григорія Сковороди»

ПОСТАТЬ ВІТАЛІЯ ГАЗІНСЬКОГО В КУЛЬТУРНОМУ ПРОСТОРИ ВІННИЧЧИНИ ДРУГОЇ ПОЛОВИНИ ХХ – ПОЧАТКУ ХХІ СТОЛІТЬ

У статті розкриваються основні віхи диригентської діяльності Віталія Газінського як відомого представника мистецької еліти Подільського краю. Висвітлюється унікальний досвід його багатолітньої співпраці з Академічним міським камерним хором «Вінниця», виявляються провідні ознаки виконавського стилю колективу, окреслюється культурницька місія диригента в контексті розвитку сучасної музичної регіоніки.

Ключові слова: хорова школа, художня естетика, педагогічні принципи, музична регіоніка.

Татьяна Мартинюк, доктор искусствоведения,
профессор, заведующая кафедрой художественных
дисциплин и методик преподавания ГВУЗ «Переяслав-
Хмельницкий государственный педагогический
университет имени Григория Сковороды»

ЛИЧНОСТЬ ВИТАЛИЯ ГАЗИНСКОГО В КУЛЬТУРНОМ ПРОСТРАНСТВЕ ВИННИЧЧИНЫ ВТОРОЙ ПОЛОВИНЫ ХХ – НАЧАЛЕ ХХ ВЕКА

В статье раскрываются основные вехи дирижерской деятельности Виталия Газинского как известного представителя художественной элиты Подолья. Освещается уникальный опыт его многолетнего сотрудничества с Академическим городским камерным хором «Винница», обнаруживаются ведущие признаки исполнительского стиля коллектива, очерчивается

культуротворческая миссия дирижера в контексте развития современной музыкальной регионики.

Ключевые слова: хоровая школа, педагогические принципы, музыкальная регионика.

Tetiana Martyniuk, Doctor of art,
Professor, the head of Department of Art disciplines and
teaching methods of SHEI «Pereiaslav-Khmelnytskyi
Hryhorii Skovoroda State Pedagogical University»

THE FIGURE OF VITALY GASINSKIY IN CULTURE AREA IN VINNYTSYA REDION IN A SECOND PART OF XX CENTURY – FIRST PART OF XXI CENTURY.

In the article comes out the basic sectors Vitaly's Gasinskiy conducting activities, as like well-known representative of art elite in Podillya Region. Over there is shown unique experience of his hard, long-time cooperation with Academic urban chamber choir "Vinnytsya", turns leading signs of performing style in group, defined as a cultural conductor's mission in the context of contemporary of music rehionika.

Key words: school choir, art aesthetics, pedagogical principles, music rehionika.

У духовному житті української спільноти одне з провідних місць належить хоровій культурі. Вона віддзеркалює найбільш важливі риси світогляду нашого народу, його художні та освітні традиції, які склалися упродовж багатьох століть. Хоровий Ренесанс, який відбувається в Україні наприкінці ХХ – початку ХХІ століть, є важливим чинником державотворчих процесів і має своїм основним спрямуванням осмислення та ствердження високих духовних цінностей та морально-етичних ідеалів. Серед блискучої когорти діячів національної хорової школи вирізняється неординарна постать визначного хорового диригента, композитора і педагога, народного артиста України, професора Віталія Івановича Газінського. Наукове вивчення мистецького, наукового й педагогічного доробку одного із корифеїв національної хорової школи сьогодення є актуальним у контексті розробки новітніх концепцій музичної освіти.

Метою нашої статті є аналіз диригентської діяльності Віталія Газінського як визначного представника мистецької еліти Подільського краю.

Аналізу виконавського стилю видатного диригента, художньо-естетичних аспектів добору репертуару, особливостей репетиційного процесу в керованих ним колективах та його мистецько-педагогічних принципів були присвячені праці провідних музикознавців та діячів культури, а саме Бурбана М. І., Дабіжі К. Л., Лашенка А. П., Лозінської Т. О., Мартинюка А. К., Марчука Т. С.

Відповідно до мети нами визначені такі завдання:

- розкрити сутність музично-виконавської естетики Віталія Газінського;
- виявити культурний універсалізм мистецько-педагогічної діяльності диригента;
- розкрити основні віхи творчої співпраці диригента з Академічним міським камерним хором «Вінниця»;
- окреслити культурницьку місію Віталія Газінського в контексті розвитку сучасної музикознавчої регіоніки.

Віталій Іванович Газінський народився 3 квітня 1945 року в селі Сербинівка Старокостянтинівського району Хмельницької області в сім'ї вчителя. Його непересічні музичні здібності виявилися в ранньому дитинстві. Художню обдарованість він успадкував від своїх батьків. Його тато – Іван Петрович добре грав на гармошці, та багатьох струнних інструментах, а мати – Хима Петрівна вирізнялася гарним голосом та інколи навіть співала у церковному хорі. Віталій навчився грати на гармошці і став відомим у навколишніх селах музикою.

Незважаючи на важкі реалії життя тих років подружжя Газінських виростило й виховало восьмеро дітей. Велике пошанування і любов до батька й матері, світлі образи дитинства і юності залишили незгладимий відбиток у серці Віталія Івановича. Все це отримає віддзеркалення в неповторних виконавських інтерпретаціях диригента, а також в його музичних композиціях. Створений ним для мішаного хору чудовий твір «Єднаймося, люба родино» пронизаний саме такими мотивами [2, 5].

Важливими віхами у формуванні художнього світогляду і яскравої мистецької індивідуальності Віталія Газінського було навчання на диригентсько-хоровому відділі Хмельницького музичного училища, а далі – на диригентсько-хоровому факультеті Одеської державної консерваторії імені А.В. Нежданової.

Долесне значення у житті В.Газінського відіграв професор Д.С. Загрецький, у якого він опанував мистецтво диригування в консерваторії. Д.С. Загрецький втілював ідеал різнобічно обдарованої особистості. Це був видатний диригент і педагог, майстер хорового аранжування, автор хорових і поетичних творів, науковець в галузі хорового мистецтва та відомий музичний діяч. Неповторними були виконавські інтерпретації диригента, які вразили сучасників глибиною розкриття художніх концепцій хорових творів, розмаїттям звукових барв і яскравим національним колоритом.

Теоретичним підґрунтям Одеської хорової школи стала книга Костянтина Пігрова «Керування хором». Ця ґрунтовна праця поєднує риси наукового дослідження та навчального посібника і відбиває авторське бачення моделі хорового колективу. Її визначальною рисою є розвиток теорії хорового строю, виявлення контекстуальних зв'язків процесу інтонування з ладовими закономірностями музики, особливостями гармонічної мови, функціональним значенням інтервалів та акордів. Метаідеєю цієї книги є проблема диригентського втілення хорового твору. Відзначимо, що ця праця стала своєрідною енциклопедією для багатьох поколінь хорових диригентів.

Універсальність, як одна із визначальних ознак Одеської хорової школи помітно простежується в діяльності найвизначніших її представників – К. К. Пігрова, Д. С. Загрецького, А. Т. Авдієвського, В. М. Іконника, С. С. Дорогого, А. Ц. Мархлевського, П. Д. Горохова, В. І. Газінського.

В. І. Газінському притаманні такі риси як широта гуманітарного світогляду, велике художнє обдарування, яскравий диригентський талант, надзвичайна майстерність щодо створення індивідуальної виконавської концепції того чи іншого хорового твору.

Чудові якості В. І. Газінського диригента і педагога виявилися в його роботі як хормейстера Одеського оперного театру, художнього керівника хору Вінницького музичного училища імені М.Д. Леонтовича, художнього керівника народної хорової капели Вінницького державного педагогічного університету імені М. Коцюбинського. Натхненна, плідна праця В. І. Газінського зі студентськими хоровими капелами міста Вінниці сприяла формуванню неповторного виконавського стилю цих колективів, стала важливим джерелом формування художнього світогляду та музичного мислення багатьох поколінь культурно-мистецької еліти регіону [1; с. 323]

Справою життя став для Віталія Газінського Академічний міський камерний хор «Вінниця». Його було засновано 23 листопада 1984 року. У грудні 1984 року відбувся перший виступ колективу. І хоча було виконано усього кілька творів (А. Лотті «Miserere», Ш. Гуно «Ніч», М. Леонтович «Щедрик» та «Прелюдія», С. Людкевич «Сонце ся сховало», С. Прокоф'єв «Многая літа») всі вони справили на присутніх глибоке враження. Преса відзначала високу виконавську культуру колективу, витончену інтерпретацію хорових творів та перспективи подальшого зростання.

Формування виконавського стилю Вінницького камерного хору на початковому його етапі відбувалося в процесі звукового втілення хорової музики І. С. Баха, А. Лотті, Ф. Анеріо, М. Леонтовича, С. Людкевича. Плідною була співпраця з хором концертмейстера – відомого нині піаніста, органіста, керівника Академічного камерного оркестру «Аркада», доцента ВДПУ імені М. Коцюбинського, заслуженого діяча мистецтв України Георгія Куркова. Зростання виконавської культури хору мало своїм підґрунтям значну науково-дослідну роботу, яку здійснювали керівник та художня рада. Предметом цих наукових розвідок стало виявлення виконавських стилів, притаманних музиці цих авторів; розкриття особливостей її диригентського прочитання визначними майстрами хорового співу; обґрунтування та розробка культурно-мистецьких проєктів, концепцій тощо.

Інтерпретація довершених зразків хорової класики створила підґрунтя для розширення меж творчої діяльності камерного хору. Його виконавський стиль збагачувався новими рисами. Цьому сприяло звукове втілення таких масштабних хорових композицій, як «Глорія» А. Вівальді, «Реквієм» В. А. Моцарта, «На могилі» та «Прометей» С. Танєєва. Нині репертуар колективу охоплює широкі часові межі – від епохи Відродження до сучасності і становить понад 250 творів. Серед найважливіших пріоритетів хору – виконавська інтерпретація українських народних пісень в художньому опрацюванні визначних композиторів (М. Леонтович, С. Людкевич, К. Стеценко, О. Кошиць та інші).

Центральне місце в програмах посідає українська хорова класика та твори композиторів ХХ- початку ХХІ століття (Д. Бортнянський, П. Ніщинський, М. Лисенко, Б. Лятошинський, Є. Станкович, Л. Дичко, О. Яковчук, В. Зубицький, Г. Гаврилець та інші). Важливим розділом програм камерного хору є духовна хорова музика. Вона виявилася близькою світовідчуттю диригента, що засвідчило високомайстерне втілення духовних хорових композицій національної та світової музичної спадщини. Глибиною виконавського прочитання вирізняється інтерпретація творів таких композиторів, як М. Леонтович, К. Стеценко, Д. Палестріна, Г. Персел, С. Рахманінов, П. Чесноков та інші. Одним із вершинних досягнень колективу в царині духовної музики стало виконання «Літургії Святого Іоанна Златоуста» П. І. Чайковського.

Керівник колективу неодноразово висловлював думку про те, що слухач під час хорового концерту має не тільки отримати естетичну насолоду, але і відпочити. Це обумовило розширення меж концертних програм до яких поряд із серйозними творами класичної та сучасної музики увійшли найкращі художні зразки популярної музики, жартівливі пісні тощо. Серед них такі твори, як «Рок-н-рол» Дж. Джекмана, «Yesterday» Дж. Ленона та П. Макартні; «Одинокая гармонь» Б. Мокроусова, «Дикі гуси» І. Поклада в аранжуванні С. Джемелінського та ін..

Окреслені нами вектори репертуарної політики хору обумовили зростання виконавської майстерності співаків. В останні роки колектив опановує хорову

музику, яка вирізняється ускладненою музичною стилістикою (І. Найссоо «На війні», Дж. Орбан «Stabat Mater», Г. Гаврилець «Боже мій, нащо мене Ти покинув» та ін.). Важливими віхами в історії хору було виконання масштабних композицій з симфонічним оркестром (органом): «Алілуйя» Г. Генделя, «Сім слів Ісуса на Хресті» С. Франка, низки кантат І. С. Баха, «Реквієм» Дж. Верді (фінал), кантата «Карміна Бурана» К. Орфа, Фінал 9-ї симфонії Л. В. Бетховена, «Німецький реквієм» Й. Брамса, «Messe Solennelle» Дж. Россіні, концертне виконання опери М. Леонтовича «На русалчин Великдень» тощо.

Мистецтво Вінницького камерного хору віддзеркалює загальні тенденції, якими позначений розвиток сучасного хорового мистецтва. Воно вирізняється також самобутніми рисами і має своїм підґрунтям традиції музичної культури подільського краю. Яскрава постать визначного диригента і педагога Віталія Газінського, його творчі пошуки та ідеї надихнули хор на створення низки програм, які вразили сучасників глибиною і довершеністю художніх виконавських концепцій. Це засвідчили виступи колективу на теренах нашої країни, а також за її межами.

У 1994 році відбувся блискучий виступ Вінницького камерного хору на міжнародному конкурсі «Могутни Божа» у м. Могилеві (Республіка Білорусь). Хор отримав найвищу нагороду – Гран Прі та ще три призи. Високу оцінку отримала також солістка хору В. Вітер. Колектив відзначили за найкраще виконання твору обов'язкової програми «Плотию уснув» М. Куліковича. Віталія Газінського було визнано найкращим диригентом фестивалю. Під час фестивалю відбулося дев'ять концертів хору, а також здійснено записи хорової музики на українському та білоруському телебаченні. Голова міжнародного журі, професор Мінської музичної академії Віктор Ровда та член журі – англійський музикознавець Гай Пікардо висловили думку про те, що виступ Вінницького камерного хору – це виконання найвищого європейського рівня.

Стрімку динаміку зростання виконавської культури Вінницького камерного хору засвідчив міжнародний хоровий конкурс імені Г. Димитрова у м. Варна (Болгарія), який відбувся у травні 1995 року. Цей конкурс завжди стає визначною

культурною подією. У тому році на ньому виступило 29 хорових колективів з 8 країн Європи. Мистецтво Вінницького камерного хору отримало найвищу оцінку авторитетного міжнародного журі під головуванням професора В. Мініна. Хор було відзначено Гран Прі та чотирма спеціальними призами, а професора Віталія Газінського визнано найкращим диригентом конкурсу.

Блискучим був виступ хору на заключному концерті. Довершеним було виконання Вінницьким камерним хором своєї програми, а особливо обов'язкового твору конкурсу «Херувимська №4» Д. Хрїстова. Цей твір переповнений зал слухав стоячи, вражений глибиною проникнення українських співаків в художню образність та музичну стилістику болгарського автора.

У виконавському стилі Вінницького камерного хору найбільш відчутним є вплив художньої естетики Одеської хорової школи. В останній чверті ХХ-на початку ХХІ століття Віталій Газінський є одним із найвизначніших її представників. Його творчі пошуки віддзеркалюють духовний зв'язок з мистецькими ідеями та педагогічними поглядами Костянтина Пітрова, Віри Базилевич, Дмитра Загрецького, які переосмислені диригентом з урахуванням нових історичних реалій.

В мистецтві камерного хору під орудою Віталія Газінського найбільше вражає глибоке і всебічне осягнення художньої концепції хорової музики, ідеальна чистота строю, довершена вокальна культура, витончений психологізм музичного висловлювання. Окреслені нами риси виконавського стилю камерного хору виявляють не тільки спадкоємний зв'язок з традиціями Одеської хорової школи, в них отримує відбиток висока музична культура диригента, його неабиякий педагогічний хист та всебічне художнє обдарування.

Кожний виступ Вінницького камерного хору в Одесі завжди набуває для Віталія Газінського особливого сенсу. Важливою віхою в історії хору був міжнародний фестиваль “Південна Пальміра”, який відбувся восени 1996 року. Висока виконавська культура хору та майстерна інтерпретація ним хорової музики були відзначені найвищою нагородою — Гран Прі. По закінченні конкурсу колектив було запрошено для виконання «Реквієму» В. Моцарта

сумісно з симфонічним оркестром під керуванням І. Шеврука. Цей концерт завершував філармонійний сезон.

Визначною подією в житті Вінницького камерного хору став Міжнародний конкурс поліфонічної музики у м. Ареццо (Італія) у серпні 1997 року. На цьому представницькому мистецькому форумі колектив було визнано найкращим виконавцем духовної музики. Камерний хор було запрошено на особисту аудієнцію до Папи Римського Іоанна Павла II у Ватікан, під час якої колектив блискуче виконав низку хорових творів і отримав високу оцінку і благословення першого ієрарха католицької церкви [3, 215].

Тісною є співпраця Академічного міського камерного хору «Вінниця» з кафедрою методики музичного виховання, співу та хорового диригування, яку протягом тривалого часу очолює професор В. І. Гузінський. Диригентська практика під орудою визначного майстра стала для багатьох поколінь студентів тією лабораторією, де перед ними розкрився неосяжний світ хорового мистецтва. На базі хорової капели проводяться наукові дослідження аспірантами та викладачами університету з проблем виконавського музикознавства та мистецької педагогіки.

Багатолітній диригентський та педагогічний досвід В.І. Газінського знайшов відображення в його підручнику «Навчання з техніки диригування» та науково-методичних працях «Деякі питання роботи з самодіяльним та навчальним хором», «Робота над сучасною музикою в учбовому хорі», «Сучасні завдання керівника дитячого хору» та ін.

Грунтовною працею є навчально-методичний посібник «Навчальний хор». Ця книга створена колективом авторів — професором В.І. Газінським і доцентами Т.О. Лозінською і К.Л. Дабіжею. Вона віддзеркалює багатолітній досвід цих знаних в нашій країні диригентів і педагогів. Окреслюючи у вступі виховну місію хорового співу, автори наголошують на тому, що він не лише розширює межі художнього пізнання світу, але й виступає важливим джерелом залучення громадян до активного культуротворення в суспільстві.

Глибиною викладу вирізняється перший – теоретичний розділ посібника, в якому простежуються історичні витoki диригентського мистецтва, розкривається професіограма диригентської діяльності, висвітлюються важливі аспекти вокальної роботи в хорі під час розучування поліфонічних творів. Визначальною ознакою сучасної системи фахової підготовки музиканта-педагога є поглиблення синтезу науки і творчості в діяльності мистецьких факультетів і кафедр університетів. З огляду на цю тенденцію відзначимо таку важливу рису книги як висвітлення процесу формування навичок науково-дослідної роботи та творчих здібностей під час вивчення предметів диригентсько-хорового циклу. Друга частина посібника містить навчально-концертний репертуар, а саме духовні композиції та хорову музику сучасних авторів. Змістовними є анотації до кожного твору, які розміщені у додатку.

Надзвичайну цінність для вивчення еволюції хорової культури Подільського краю становить розгорнутий музикознавчий нарис, який висвітлює основні етапи творчої діяльності Народної хорової капели Вінницького державного педагогічного університету та Вінницького камерного хору. Представлені матеріали набувають значення важливого першоджерела для подальших наукових розвідок в галузі виконавського музикознавства, диригентсько-хорової педагогіки та музичної регіоніки.

Отже, визначальними ознаками музично-виконавської школи Віталія Газінського, на наш погляд є:

–універсальність хорової естетики, інтерпретація хорової музики широкого жанрового і стильового діапазону, відчутний регіональний компонент в побудові концертних програм;

–наявність плеяди учнів і послідовників, яких поєднує спільність мистецьких ідей та педагогічних поглядів;

–спадкоємний зв'язок з традиціями національної хорової культури, осмислення і використання музикознавчої теорії професора Костянтина Пігрова як методологічного підґрунтя творчих пошуків і новацій в сфері хорового виконавства і диригентської педагогіки;

–усталеність та дієвість методичної системи та технологічних прийомів, положення щодо концептуальної значущості та взаємозв'язку хорового строю і вокальної культури хору в досягненні ансамблевої злагодженості виконання.

Список використаної літератури:

1. Бурбан М. І. Українські хори та диригенти / М. І. Бурбан. – Дрогобич: Посвіт, 2007. - 672 с.
2. Володар духовної краси : До 60-річчя від дня народження В. І. Газінського: Бібліогр. покажч./ Уклад. Т. Марчук; Вінниц. ОУНБ ім.. К.А. Тімірязєва, Вінницька обл..орг. Нац. Муз. Спілки України. – Вінниця, 2005. – 26 с.
3. Газінський В. І. Лозінська Т. О., Дабіжа К. Навчальний хор: навчально-методичний посібник / В.І. Газінський, Т.О. Лозінська, К. Л. Дабіжа. – Вінниця: «Розвиток», 2012. – 224 с.
4. Мартинюк Т.В. Слово про майстра / Т. В. Мартинюк. Сборник научных докладов. «Наука, проблематика, наработки, инновации, практика, теория». – Лодзь. – 2015. – 124 с.